

zulks met inbegrip van diegenen die tot de PID behoorden. Deze dienst was het die nog voor de komst van de Japanse militaire politie, de *Kenpeitai*, naging of er personen waren die de door de Japanners uitgevaardigde verboden overtraden – hij werd na de komst van de *Kenpeitai*, mei '42, gereorganiseerd en onder directe Japanse leiding geplaatst. In elke stad of plaats van betekenis kreeg die PID eigen bureaus.

Velen van de nieuwelingen waren door de Japanners opgeleid aan de door hen spoedig heropende politieschool van het gouvernement die in Soekaboemi gevestigd was, maar naast die ene en enige politieschool welke Indië had gekend, kwamen er op Java (gegevens over de Buitengewesten hebben wij niet) politiescholen in alle residenties. Aannemelijk lijkt ons dat het aantal functionarissen van de PID belangrijk toenam. De *Kenpeitai* maakte zich met zijn wreed optreden spoedig gehaat, maar voor de Indonesische PID gold dat niet minder – de Japanners wisten dit onderdeel van het Nederlands gouvernementsapparaat volledig aan hun doeleinden ondergeschikt te maken. Wie het bijvoorbeeld waagde naar buitenlandse radio-uitzendingen te luisteren, moest vrezen dat hij door vaste of incidentele verraders bij de PID zou worden aangebracht. De gevolgen daarvan zullen wij nog schetsen.

★

Het Nederlandse gouvernement had er steeds naar gestreefd de regenten in hun traditionele positie te handhaven en had tenslotte enkele Indonesiërs verantwoordelijke functies in het overheidsapparaat gegeven waar zij de superieuren waren van Europeanen. Ten tijde van de Japanse invasie kende het hoogste adviesorgaan van de gouverneur-generaal, de Raad van Nederlands-Indië, twee Indonesische leden, was één Indonesiër directeur van een departement (Onderwijs en Eredienst) en hadden twee stadsgemeenten op Java een Indonesiër als burgemeester.

De Japanners voerden een ander beleid: zij tasten de traditionele positie van de regenten, alsook die van de *patih's* en van de inheemse bestuurshoofden in de districten en onderdistricten, de *wedono's* en assistent-*wedono's*, aan en zeggenschap van betekenis werd nergens aan een Indonesiër verleend. Daar kwam nog bij dat zij, zoals nog blijken zal, ter ondersteuning van hun politiek nieuwe massa-organisaties gingen oprichten. Het beleid van het Nederlandse gouvernement was er op gericht geweest, de overgrote meerderheid van de inheemsen te laten in